

WANPRAKTIJKEN BIJ TRANSNATIONALE ADOPTIE

1. RAPPORT LITERATUURSTUDIE

van Niels Vanspauwen, dr. Jasmina Sermijn & Prof. dr. Gerrit
Loots

Inhoudsopgave

INLEIDING	1
1. METHODOLOGIE LITERAATUURSTUDIE	2
2. DE PSYCHOSOCIALE IMPACT VAN WANPRAKTIJKEN OP DE BETROKKENEN	4
2.1. PSYCHOSOCIALE IMPACT VAN WANPRAKTIJKEN OP ADOPTIEOUDERS	4
2.2. PSYCHOSOCIALE IMPACT VAN WANPRAKTIJKEN OP GEADOPTÉERDEN	5
2.2.2. IDENTITEITSBELEVING	9
2.3. PSYCHOSOCIALE IMPACT VAN WANPRAKTIJKEN OP EERSTE OUDERS	11
2.4. PSYCHOSOCIALE IMPACT VAN WANPRAKTIJKEN OP GEMEENSCHAPPEN	13
2.5. NODEN EN BEHOEFTEEN: OVERZICHT VAN DE BESTAANDE LITERAATUUR	14
2.5.1. TOEGANG TOT INFORMATIE EN CULTUUR	14
2.5.2. ADOPTIESENSITIEVE HULP- EN DIENSTVERLENING	16
2.5.3. REÛNIE	17
2.5.4. BELANG VAN MAATSCHAPPELIJKE EN POLITIEKE ERKENNING	19
BIJLAGEN	29
BIJLAGE A: TABEL 1: LITERAATUUR 'WANPRAKTIJKEN'	29
BIJLAGE B: DEFINIËRING WANPRAKTIJKEN	31

INLEIDING

Ondanks internationale inspanningen om illegale adoptiepraktijken te voorkomen, schieten overeenkomsten zoals het Haags Adoptieverdrag tekort om alle betrokkenen – de eerste ouders, adoptieouders en adoptiekinderen – hiertegen te beschermen (Boéchat en Feutes, 2012; Rotabi & Gibbons, 2011; Boéchat, 2016). Onderzoek naar de psychosociale effecten van wanpraktijken bij transnationale adoptie is een relatief nieuw onderwerp binnen adoptiestudies en bijgevolg vrij schaars (Baggis & Pallini, 2020).

Wanpraktijken in deze context zijn divers¹ en moeilijk in één categorie onder te brengen. Er kan sprake zijn van fraude bij het verkrijgen van de vrijwillige toestemming van eerste ouders (vervalsing, dwang, omkoping, valse voorwendselen); kinderen die ontvoerd worden en vervolgens via weeshuizen in adoptieprocedures terechtkomen (kinderen die dus onterecht als wees geïdentificeerd worden); kinddossiers die onvolledig, onjuist of vervalst blijken te zijn.

Over heel de wereld en doorheen de geschiedenis werden er eerste ouders, geadopteerden en adoptieouders slachtoffer van wanpraktijken. Zo werden in de jaren '70 in Argentinië tijdens de militaire dictatuur honderden kinderen ontvoerd en geplaatst via binnenlandse adoptie (Baggis & Pallini, 2020). Na de oorlog in Viëtnam werden in 1975 duizenden Viëtnamese kinderen geëvacueerd en zonder toestemming geplaatst in gezinnen over heel de wereld (Fronek, 2007). Dichter bij huis schreef Heynssens in *De kinderen van Save* (2017) over de adoptie en plaatsing van – naar schatting – driehonderd kinderen in Belgische gezinnen tijdens de koloniale bezetting van Congo, Rwanda en Urundi. Een groot deel van deze adopties verliepen onder druk of valse voorwendselen (Heynssens, 2017).

Onderzoek naar de ernst van wanpraktijken bij transnationale adoptie is uiterst relevant, gezien de mogelijke negatieve psychologische gevolgen van deze praktijken voor de betrokkenen. Het verhullen en vervalsen van informatie druist in tegen het fundamentele 'recht op identiteit' (Agoglia, & Monsalve, 2019; voor Belgische toepassing, zie Kinderrechtencommissariaat, 2019). Illegale praktijken bij adoptie gaan vaak gepaard met een gebrek aan transparante informatie en/of met een veelheid aan foute informatie over de herkomst. Het gebrek aan correcte informatie in de kind-dossiers in combinatie met het 'gesloten'² karakter van de adoptie, maakt het voor veel geadopteerden moeilijk of onmogelijk om accurate informatie over de eigen herkomst te achterhalen.

¹ Zie bijlage 2, definiëring wanpraktijken, voor een praktisch overzicht

² Volgens Ouellette (2007) verloopt het merendeel van transnationale adopties gesloten: het contact en de band met de eerste ouders wordt volledig verbroken.

Deze studie bestaat uit twee delen: enerzijds een literatuurstudie en anderzijds interviews met geadopteerden en adoptieouders (zie *Rapport 2. Stakeholdersbevraging: de psychosociale impact van wanpraktijken bij transnationale adoptie op geadopteerden en adoptieouders*).

In dit eerste deelrapport wordt een overzicht gegeven van de bevindingen uit de wetenschappelijke literatuur. Op volgende vragen wordt een antwoord geformuleerd:

- 1) wat is volgens de literatuur de psychosociale impact van wanpraktijken bij transnationale adoptie op adoptieouders, geadopteerden, eerste ouders en hun gemeenschap?
- 2) Welke noden en behoeften worden vermeld in de beschikbare literatuur?

1. Methodologie Literatuurstudie

Onze literatuurstudie van wetenschappelijke publicaties met betrekking tot de psychosociale impact van wanpraktijken op geadopteerden, adoptieouders en eerste ouders verliep in twee stappen:

Stap 1: Raadpleging van wetenschappelijke databanken: (1) APA PsycInfo, (2) Web of Science, (3) Jstor en (4) Google Scholar. Volgende zoektermen en combinaties hiervan werden in drie talen³ (Engels, Nederlands en Spaans) gebruikt:

Adoptees, adoptive children/ youngsters/ adolescents/ adults; adoptive parents; first parents, birth parents/ mothers/ fathers, biological parents/ mothers/ fathers; illegal intercountry/transnational/international adoption; illicit practices; child trafficking; fraud & coercion); lived experiences; psychological risk/effects/impact; psychosocial risk/effects/ impact; coping; expressed narratives; identity; selfhood; narrative identity; meaning making; memories; trauma; attachment (difficulties/ disorders);

Op basis van deze zoektermen werden in een tijdsperiode van 1980 tot heden wetenschappelijke publicaties verzameld. Deze zoekstrategie leverde 42 artikels op. Bijkomend werden de referentielijsten van de verzamelde artikels nagekeken. Dit bracht het aantal publicaties op 46.

Stap 2: Inhoudelijke selectie van wetenschappelijke publicaties

De publicaties werden geordend en geselecteerd op basis van de abstracts, de cursieve lectuur van het artikel en het checken inzake het voorkomen van psychosociale termen in de tekst. Artikels kwamen in aanmerking voor de gerichte zoekopdracht wanneer er melding werd gemaakt van

³ De taalkeuze reflecteert de taalkennis van de onderzoeker

psychologische effecten (vb. hechting, trauma, diagnostiek, labels, emotioneel welbevinden), psychosociale effecten (vb. relationeel functioneren, gezinsdynamieken, sociale relaties), identiteitsconstructie (o.a. zelfbeleving, identiteit, identiteitsnarratieven), en individuele of interpersoonlijke definiëring en betekenisgeving aan wanpraktijken door één of meerdere betrokkenen binnen transnationale adoptie.

Deze inhoudelijke selectie leidde uiteindelijk tot vijftien wetenschappelijke publicaties:

- Vier artikels besteden specifiek aandacht aan de psychosociale impact van wanpraktijken bij geadopteerden, waarvan drie artikels de effecten van wanpraktijken bespreken in de context van Argentinië, en één artikel binnen de context van Australië.
- Over de impact op de eerste ouders vonden we vijf publicaties, waarvan twee gesitueerd werden in de context van Australië, twee in de context van India en een laatste in Guatemala.
- Drie studies besteden aandacht aan adoptieouders, waarvan één aan kandidaat adoptieouders. Een van de studies gaat over wanpraktijken in het herkomstland China en een ander in Australië. De laatste studie is afkomstig uit Spanje en bekijkt adoptie vanuit verschillende herkomstlanden.
- Drie artikels brengen het perspectief van zowel de geadopteerden als de eerste ouders en adoptieouders in kaart. In twee publicaties hiervan wordt aandacht besteed aan de beleving van geadopteerden en hun eerste ouders, beide situeren zich in Australië. Eén publicatie biedt het perspectief van alle betrokkenen in de adoptiecontext in diverse landen. We vonden geen wetenschappelijke publicaties die de psychosociale impact van wanpraktijken bij transnationale adoptie beschrijven in de Belgische context.

Op basis van bovenstaande publicaties bespreken we de psychosociale impact van wanpraktijken op de geadopteerden, de adoptieouders en de eerste ouders. Ook beschrijven we het effect op de samenleving van herkomst. Vervolgens bespreken we de behoeften en noden van de diverse betrokkenen en de samenleving van herkomst. De bevindingen uit de vijftien artikels worden tenslotte in verband gebracht met andere onderzoeksbevindingen inzake transnationale adoptie.

2. De psychosociale impact van wanpraktijken op de betrokkenen

2.1. Psychosociale impact van wanpraktijken op adoptieouders

Een Spaanse etnografische studie van Román en Rotabi (2019) brengt de ervaringen van bestaande en toekomstige adoptieouders, met betrekking tot transnationale adoptie en wanpraktijken, in kaart. Uit hun onderzoek blijkt dat de meeste adoptieouders aan het begin van de procedure adoptie vooral beschouwden als een manier om kinderen te redden uit erbarmelijke situaties. Door de berichtgeving over wanpraktijken worden adoptieouders steeds vaker geconfronteerd met een realiteit die complexer is dan zij aanvankelijk dachten (Rotabi, 2014). Het bestaan van wanpraktijken daagt de idee van adoptie als beschermingsmaatregel uit (zie o.a. Graff, 2008). Volgens Román en Rotabi (2019) heeft dit spanningsveld emotionele gevolgen. Wanneer er onvoldoende aandacht wordt besteed aan het informeren van ouders over mogelijke wanpraktijken bij transnationale adoptie, is de kans groter dat adoptieouders bij het vaststellen van wanpraktijken schaamte en schuld gaan voelen, en zich vragen gaan stellen over hun verantwoordelijkheid bij deze toestanden.

Het onderzoek van Marn & Xing Tan (2015) naar aanleiding van de illegale adoptiepraktijken tijdens de Chinese eenkindpolitiek, geeft inzicht in de wijze waarop adoptieouders omgaan met het vermoeden van wanpraktijken tijdens of na de procedure, aangewakkerd door berichten uit de media. Ondanks berichtgeving die de legaliteit van adoptie in vraag stelt (bijvoorbeeld wanneer het weeshuis van waaruit geadopteerd werd na vaststelling van illegale adoptiepraktijken gesloten werd), stelt enkel een kleine minderheid van de adoptieouders de legaliteit van hun adoptieproces in vraag. De respondenten geven aan vooral te twijfelen aan de correctheid van de doorlopen administratieve stappen.

De onderzoekers concluderen dat er door een gebrek aan transparantie over de adoptieprocedure meer melding werd gemaakt van verdriet, frustratie, hulpeloosheid, angst en zorgen. De respondenten wilden antwoorden op hun vragen en hadden een verhoogde schuldbeleving naar de eerste ouders toe (Marn & Xing Tang, 2015).

Román en Rotabi (2019) stelden vast dat adoptieouders die publiekelijk getuigden van wanpraktijken, herhaaldelijk botsten op ongeloof van en ontkenning door andere adoptieouders en hulp- en dienstverleners. Uit angst als medeplichtig te worden beschouwd, stonden adoptieouders die slachtoffer zijn van wanpraktijken weigerachtig tegenover hulp en dienstverlening (Cuthbert, 2001).

Een gebrek aan transparantie bij transnationale adoptie blijkt ingrijpende gevolgen te hebben op de mate waarin adoptieouders in staat zijn zich voor te bereiden op de komst van hun kind (Moyer & Goldberg, 2015). Moyer en Goldberg (2015) stelden vast dat ouders die zich onvoorbereid voelden, terecht kwamen in een neerwaartse spiraal van toenemende familiale stress en hulpeloosheid, en dat hunschaamte over het gevoel te falen als ouder de aandacht voor opvoedingsvragen in de weg stond. Zo bracht een onderzoek in de Verenigde Staten casussen in beeld waar adoptieouders in uitzonderlijke omstandigheden de keuze maakten om hun adoptiekinderen na transnationale adoptie weer af te staan voor pleegzorg of binnenlandse adoptie (Verbovaya, 2017). De adoptie-ouders in deze studie gaven aan dat er tijdens de transnationale adoptieprocedure cruciale informatie (waaronder leeftijd, medische gegevens, de aanwezigheid van ernstige socio-emotionele en psychologische problemen) werd achtergehouden door diverse contactpersonen binnen de adoptiediensten (medewerkers en bemiddelaars). Een onverwachte nood aan specifieke opvoedingsbehoeften en het besef de nodige opvoedingsvaardigheden te missen, evenals financiële middelen en externe ondersteuning, bewogen deze ouders ertoe de adoptieprocedure te herroepen. Het onderzoek toonde aan dat dergelijke beslissing uitsluitend werd overwogen als laatste mogelijkheid (Verbovaya, 2015) en intens psychologisch lijdend met zich meebracht in de vorm van schaamte, schuld, hulpeloosheid en sociaal stigma (Verbovaya, 2017). In lijn met andere onderzoeken (zie Moyer & Goldberg, 2015) benadrukte deze studie de ondersteuningsnoden van adoptieouders wanneer het adoptiegebeuren en de plaatsing sterk afwijken van de oorspronkelijke verwachtingen van de ouders.

Samengevat tonen de bevindingen uit bovenstaand onderzoek aan dat adoptieouders die weet krijgen van wanpraktijken, kunnen worden geconfronteerd met schuld en schaamte en weinig tot geen gehoor vinden bij de directe omgeving en de daarvoor bestemde adoptiediensten.

2.2. Psychosociale impact van wanpraktijken op geadopteerden

Op basis van de geraadpleegde literatuur, kunnen we de psychosociale impact op geadopteerden samenbrengen in drie hoofdthema's:

- 1) algemene psychologische en sociale impact;
- 2) hechting; en
- 3) identiteitsontwikkeling.

Als psychotherapeut gespecialiseerd in het verwerken van trauma's bij adoptie, schrijft Johanne Lemieux (2016) vanuit haar praktijkervaring met geadopteerde cliënten. Ze stelt dat de kennisname van wanpraktijken een impact kan hebben op het psychosociaal welzijn van de geadopteerde. Deze impact omvat effecten op de identiteit, het zelfvertrouwen (bijvoorbeeld bij een geadopteerde die vaststelt dat hij/zij verkocht werd), de hechting, de relaties binnen het gezin en op de beleving van traumatiserende gebeurtenissen. Volgens haar zijn er sterke individuele verschillen in de impact van illegale adoptie, gaande van weinig (of geen) tot veel invloed, afhankelijk van de aard van de wanpraktijk. Lemieux (2016) stelt dat geadopteerden zich soms verantwoordelijk voelen voor het lijden en het sociaal onrecht dat hun gezin van herkomst, het adoptiegezin en mogelijke anderen werd aangedaan door de vastgestelde wanpraktijken. Met andere woorden, bij de vaststelling van wanpraktijken dreigen individuele noden van geadopteerden overschaduw te worden door het verwerkingsproces van andere betrokkenen (Lemieux, 2016).

Ook kunnen de wanpraktijken de toegang tot informatie over de eigen herkomst bemoeilijken voor geadopteerden en hun gezinnen. De beschikbare informatie bij illegale adoptie is vaak oppervlakkig en blijkt in bepaalde gevallen verzonnen of onjuist te zijn. In het verleden (jaren '80) vertelden adoptieouders wel eens goedbedoelde maar vage verhalen over het gezin van herkomst met als doel hun adoptiekinderen te behoeden voor de psychologische impact van een confrontatie met de realiteit (Lemieux, 2016). Een onverwachte ontdekking of confrontatie met die realiteit kan de identiteitsvorming onder druk zetten en bemoeilijken (Lemieux, 2016).

Baggis en Pallini (2020) inventariseerden op basis van een meta-analyse de psychologische effecten van wanpraktijken bij adoptie in Argentinië. Het betreft hoofdzakelijk volwassenen die op latere leeftijd ontdekten dat ze als kind werden geadopteerd en dat de adoptie het resultaat was van een ontvoering tijdens de militaire dictatuur in Argentinië. Baggis en Pallini (2020) beschrijven volgende psychologische klachten, die resulteerden uit hun meta-analyse van de wetenschappelijke literatuur: psychosomatische stoornissen (Jurczuk, 2015); verslaving en middelenmisbruik (Ambrosino, et al., 2012); verlatingsangst, vertrouwensproblemen (Widmer, 2018); angststoornissen en identiteitsproblemen (Gandsman, 2009).

Australië kende twee golven van illegale adoptie. In het verleden werden enerzijds witte, overwegend alleenstaande moeders onder (sociale) druk gezet om hun kinderen af te staan voor binnenlandse adoptie (Kenny et al., 2012), en was er anderzijds de ontvoering en binnenlandse plaatsing van

kinderen uit inheemse gemeenschappen in overwegend witte adoptiegezinnen (zie de lost generation, AIHW, 2018).

Om de langdurige impact hiervan op de verschillende betrokkenen (geadopteerden, eerste ouders en biologische ouders) na te gaan, maakten Kenny en collega's (2012) gebruik van een ruim verspreide kwantitatieve survey (N= 1.528) aangevuld met kwalitatieve data (N= 69), verzameld via een combinatie van persoonlijke interviews en gesprekken in focusgroepen. Op basis van deze data concluderen ze dat ontvoering na de geboorte gevolgen heeft op het psychosociaal welbevinden, ongeacht de mate waarin er binnen het adoptiegezin aandacht werd besteed aan het cultiveren van een positieve en warme opvoedingscontext. Deze groep geadopteerden maakten op volwassen leeftijd meer melding van hechtingsproblemen, verlatingsangst, identiteitsproblemen en een negatief zelfbeeld. Ze ervoeren meer problemen in de opvoeding van hun eigen kinderen omwille van moeilijkheden in het aangaan van een hechtingsrelatie (Kenny et al., 2012).

Uit een Australische nationale bevraging (2014 – 2015, AIHW) blijkt dat 13% (n= 20.900) van de inheemse respondenten als kind op illegale wijze werd geplaatst. Een survey die aandacht had voor de algemene gezondheid (waaronder het psychologisch welbevinden) toonde dat volwassenen uit inheemse gemeenschappen, die als kind op illegale wijze waren geadopteerd, anderhalve maal meer geneigd waren hun eigen mentale gezondheid als ondermaats te quoteren. Deze trend werd ook vastgesteld bij de kinderen van deze ontvoerde volwassenen. In vergelijking met de controlegroep (de kinderen van volwassenen die als kind niet werden ontvoerd en opgroeiden in hun gezin van oorsprong) quoteerde 1,3 keer meer respondenten van deze groep de eigen mentale gezondheid als ondermaats (AIHW, 2018).

Algemeen stellen we vast dat de psychosociale impact van wanpraktijken bij transnationale adoptie voornamelijk werd bestudeerd door geadopteerden retrospectief te bevragen op volwassen leeftijd. We vonden geen studie die deze impact longitudinaal in kaart bracht.

Samengevat tonen bovenstaande studies dat wanprijktijken in transnationale adoptie voornamelijk impact blijken te hebben op de hechtingsontwikkeling en identiteitsbeleving van de geadopteerden.

2.2.1. Hechting en de rol van trauma

Verschillende publicaties uit onze literatuurstudie brachten wanpraktijken bij transnationale adoptie in verband met moeilijkheden in het aangaan van hechtingsrelaties op vroege en/of latere leeftijd (zie Higgins, et al., 2014; Kenny et al., 2012; Widmer, 2018; Lemieux, 2016; Baggins & Pallini, 2020). Kenny en collega's (2012) rapporteren dat geadopteerden, die kort na de geboorte ontvoerd werden voor adoptie en dit op latere leeftijd ontdekten, meer melding maakten van hechtingsproblemen, waaronder verlatingsangst, een lager gevoel van zelfwaarde en moeilijkheden in het aangaan en onderhouden van relaties.

Van Doore (2018) wees op de rol van weeshuizen in de ontwikkeling van hechtingsstoornissen bij geadopteerde kinderen. Het verblijf in weeshuizen voorafgaand aan adoptie kenmerkt zich door een gebrek aan zorg, liefde en emotionele veiligheid (Pignotti, 2011). In uitzonderlijke omstandigheden, waar zorgfiguren ontbreken of voortdurend wisselen, spreken Follan & McNamara (2014) van een verhoogd risico op een 'reactieve hechtingsstoornis'. De kinderen zijn niet in staat hechtingsrelaties met de adoptieouders aan te gaan. Hun gedrag toont een dwangmatige behoefte aan affectie of een aanhoudend onvermogen om getroost te worden door de primaire zorgdragers (Zeanah, et al., 2004).

Aan de hand van een meta-analyse concludeerden ook Juffer en collega's (2011) dat kinderen die in weeshuizen verbleven meer problemen ervaren op het vlak van hechting en gevoeliger zijn voor de ontwikkeling van hechtingsstoornissen. De meta-analyse benadrukt ook de gunstige effecten van een goede afstemming met de adoptieouders bij plaatsing. Ontwikkelingsachterstand en emotionele moeilijkheden namen met de tijd af en werden vergelijkbaar met die van de groep geadopteerden die niet in weeshuizen hadden verbleven (Juffer, et al., 2011).

Afhankelijk van de aard van de wanpraktijken kan de scheiding van de eerste ouders worden ervaren als ingrijpend (bijvoorbeeld bij de ontvoering van kinderen). Onderzoek wijst op een verband tussen traumatische gebeurtenissen op jonge leeftijd en de ontwikkeling van onveilige hechting (Waters, et al., 2000; Coffino, 2009). Daarnaast kan de aanwezigheid van een onveilige hechting de impact van mogelijk traumatische gebeurtenissen versterken (Roberson, 2005). Harrison (2017) merkt op dat het moeilijk is om een onderscheid te maken tussen de impact van de ervaringen voorafgaand aan de adoptie, de impact van het adoptieproces en de impact van de verdere opvoeding. Studies naar de impact van wanpraktijken op hechting, bieden vaak geen eenduidig antwoord op vragen over oorzaak en gevolg.

In deze context waarschuwen Baden en collega's (Baden et al., 2014; 2013) ervoor dat diagnoses zoals hechtingsstoornissen de relationele gedragspatronen van kinderen al te zeer kunnen individualiseren en hun gedrag overmatig problematiseren. Wantrouwen en hechtingsproblemen zijn immers begrijpelijk in de context van traumatische ervaringen ten gevolge van ontvoering en abrupte scheiding van de eerste ouders. Volgens Meins (2017) besteedt het hechtings- of gehechtheids-perspectief te veel aandacht aan het relationeel disfunctioneren, waardoor ouders en hulpverleners minder oog hebben voor mogelijke positieve indicatoren, zoals de ontwikkeling van veerkracht bij kind en ouder in het omgaan met uitdagende opvoedingssituaties (Meins, 2017).

2.2.2. Identiteitsbeleving

Ondanks de frequente verwijzingen naar de impact van wanpraktijken op de identiteitsbeleving van geadopteerden, blijft onderzoek hiernaar schaars (Higgins, 2014; Baggis & Pallini, 2020).

In vier studies worden wanpraktijken bij adoptieprocedures in verband gebracht met effecten op de identiteit (Kenny et al., 2012; Lemieux, 2016; Cardinal, 2017; Lazarra, 2013). In het onderzoek van Kenny en collega's (2012) brengen de geadopteerde respondenten het gebrek aan informatie over de eigen herkomst in verband met het gevoel onvolledig te zijn. Geadopteerde respondenten, die problemen ervaren met betrekking tot de eigen identiteitsbeleving, geven in deze studie aan te worstelen met een gevoel anders te zijn en nergens thuis te horen. Respondenten die op latere leeftijd weet kregen van de adoptieprocedure en de mogelijke illegale aard daarvan, hadden het gevoel een niet authentiek leven te hebben geleid (Kenny et al., 2012). In haar therapeutische praktijk bij illegale adoptie stelde Lemieux (2016) vast dat het subjectieve gevoel van onvolledigheid gepaard gaat met een verlangen naar informatie over de eigen herkomst.

In de context van de illegale adopties in Argentinië (zie eerder) deed Lazarra (2013) onderzoek naar de identiteitconstructie bij volwassenen die op latere leeftijd kennis kregen van hun adoptie en van de ontvoering die had plaatsgevonden na de executie van hun eerste ouders. Geconfronteerd met deze informatie over de eigen herkomst, gingen de participanten op drie verschillende manieren aan de slag met de integratie ervan. Ofwel gaan ze zich grotendeels identificeren met de overleden eerste ouders, ofwel trachten ze een plaats te geven aan de twee tegenstrijdige herkomstverhalen en identificeren ze zich met beide gezinscontexten, ofwel weigeren ze het nieuwe herkomstverhaal te integreren en trachten ze het te ontkennen of te vergeten. Lazarra (2013) argumenteerde dat de capaciteit tot integratie van de onthulde gebeurtenissen uit het verleden samenhangt met de mate waarin de feiten publiekelijk erkend worden.

Ook Cardinal (2017) spreekt in haar onderzoek over het verband tussen de beleving van de identiteit en de identiteitsverhalen die maatschappelijk beschikbaar zijn. Zij deed onderzoek naar de beleving van zeven geadopteerden die in de jaren '60 in Canada werden weggehaald uit hun inheemse gemeenschappen om geplaatst te worden in voornamelijk witte gezinnen. Op basis van interviews naar levenservaringen beschrijft Cardinal (2017) hoe geadopteerde inheemse respondenten betekenis geven aan hun eigen leven en de effecten van de adoptieprocedure. De studie toont hoe een gebrek aan verbinding met de cultuur van herkomst en opgroeien in een context van racisme leidt tot identiteitscrisis. Cardinal (2017) stelt dat geadopteerden terechtkomen in een maatschappelijke context waar de identiteitsverhalen die circuleren onvoldoende aansluiten op de eigen inheemse belevingswereld en aanleiding geven tot een gefragmenteerde identiteit.

Geadopteerden die weinig tot geen toegang hebben tot informatie over hun eerste familie en herkomst, kunnen hun eigen levensverhalen als onvolledig ervaren (Yngvesson & Mahoney, 2000). Onder invloed van buitenaf worden rijke herkomstverhalen vaak gereduceerd tot enkelvoudige verhalen (Yngvesson, 2007). Becker (2003) beschouwt de vereenvoudiging van deze adoptieverhalen als een risico voor het psychologisch welzijn.

Bovenstaande studies brengen de impact van wanpraktijken op de identiteitsbeleving in verband met een gebrek aan informatie over de eigen herkomst. Het ontbrekende herkomstverhaal kan de opbouw van een stabiele identiteitsbeleving bemoeilijken (Palacios & Grotevant, 2010; Colaner, 2014). Naast de moeilijkheden bij de opbouw van een coherente identiteit, stellen Grotevant en collega's (2017) dat geadopteerden die geen toegang hebben tot concrete informatie over de eigen herkomst, gevoeliger zijn voor een negatieve beleving ten aanzien van de eigen adoptie. Omgekeerd blijkt de beleving van een coherent adoptieverhaal gepaard te gaan met de beleving van minder stress (Grotevant, 1997).

Als reactie op tegenstrijdigheden en/of een gebrek aan herkomstinformatie, vullen sommige geadopteerden ervaren leemtes met de constructie van eigen verhalen en verbeelde ideeën over de eigen herkomst (Brodzinsky, 1992). De eerder besproken studies (zie Kenny, et al., 2012; Lemieux) maken tevens melding van een emotionele leegte. De beleving van 'iets' dat ontbreekt wordt ook in verband gebracht met adoptie zonder dat er sprake is van wanpraktijk (Brodzinsky et al., 1992; Grotevant, et al., 2007; Palacios & Brodzinsky, 2007).

Niet elke ontdekking of realiteit van wanpraktijken gaat gepaard met negatieve gevolgen voor de identiteitsbeleving. In het onderzoek van Docan Morgan (2014) wordt aandacht besteedt aan de reünie-ervaring van transnationaal geadopteerde adolescenten uit Korea met hun eerste ouders (zie ook 2.5.3. *Reünie*). De onderzoeksparticipanten gaven aan weinig persoonlijke gevolgen te ervaren met betrekking tot de identiteitsbeleving bij het ontdekken van wanpraktijken. Uit de interviews bleek dat een positieve relatie met het adoptiegezin bescherming bood tegen de mogelijke psychosociale impact van de vaststelling van wanpraktijken bij de adoptieprocedure in het verleden (Docan-Morgan, 2014). Ook andere reeds besproken onderzoeken melden soortgelijke bevindingen (Lemieux, 2016; Higgins et al., 2014).

2.3. Psychosociale impact van wanpraktijken op eerste ouders

In het verleden merkten onderzoekers een gebrek op aan interesse in het perspectief van de eerste ouders bij transnationale adoptie. Volgens Rotabi en Gibbons (2012) getuigde dit van een adoptiepraktijk die hoofdzakelijk aandacht had voor de rechten en behoeften van adoptieouders (zie ook Monicó, 2013). De literatuurstudie illustreert een groeiende belangstelling voor de beleving en verhalen van ouders van wie de kinderen werden weggenomen in het kader van illegale praktijken bij transnationale en binnenlandse adoptie.

In het kader van de reeds besproken Australische studie naar de effecten van wanpraktijken op de verschillende betrokkenen (zie Kenny et al., 2012), werden 505 eerste moeders bevestigd via online surveys en individuele interviews. Deze eerste moeders waren bij het afstaan van hun kinderen overwegend ongehuwd en werden destijds onder sociale druk gezet om hun kinderen af te staan voor adoptie. Omwille van het gesloten karakter van de adoptie, scoren deze eerste moeders (in vergelijking met de rest van de bevolking) slechter op lichamelijke en geestelijke gezondheid. Vermelde langetermijneffecten zijn moeilijkheden met vertrouwen in sociale relaties en een lager gevoel van zelfwaarde. Voor sommige eerste moeders stond de ervaring van de gedwongen adoptie een nieuwe kinderwens in de weg (Kenny, et al., 2012). In een apart gepubliceerde literatuurstudie over dezelfde onderzoekscontext (de psychosociale impact op ongehuwde eerste moeders in Australië), concludeerde Higgins (2010) dat eerste moeders die onder sociale druk hun kinderen hebben afgestaan, meer risico lopen op langdurig psychologisch lijden. Dit uit zich ondermeer in dissociatie (het onderdrukken en 'vergeten' van ingrijpende gebeurtenissen), trauma, laag zelfbeeld, depressieve en suïcidale gedachten. Vermelde langdurige effecten waren ook: aanhoudende apathie en een onbeantwoord verlangen naar het ontnomen kind (Higgins, 2010; zie ook Davis, 1994). Higgins

(2011) vult aan dat het trauma ten gevolge van wanpraktijken bijkomende druk uitoefent op het psychologisch lijden van de eerste ouders.

Eerste ouders van wie de kinderen op latere leeftijd werden gescheiden via illegale adoptie, rapporteerden een soortgelijke psychosociale impact (Payne, 2016; Bos, 2008; Monico, 2013).

Pauline Boss (2007) omschrijft het verlies van een kind ten gevolge van wanpraktijken (onder dwang of valse voorwendzelen of ontvoering) als een ambigu verlies. Hoewel het kind fysiek afwezig is, zijn eerste ouders niet in staat om er ook psychologisch afstand van te nemen. Deze tegenstrijdige beleving wordt in de hand gewerkt door een gebrek aan informatie over de gebeurtenissen en door blijvende vraagtekens over de huidige situatie van het kind. Boss (2010) bracht dit ambigue verlies in verband met een verhoogde gevoeligheid voor het ontwikkelen van posttraumatische stress-symptomen, waaronder dissociatie, apathie en hulpeloosheid (Boss, 2010). Bovendien stelde zij vast dat ouders die een kind op abrupte wijze verliezen, zich vaak verkeerd begrepen en alleen voelden (Boss, 2007). In de context van ambigu verlies missen eerste ouders bovendien gemeenschaps-rituelen om afscheid te kunnen nemen en een rouwproces mogelijk te maken (Benson et al., 1997; Nicol, 1989; Verrier, 1993; in Moor, 2006).

Payne (2016) en Bos (2008) verwijzen in hun onderzoeken ook naar de impact van sociale stigma's en de effecten van publieke geheimhouding bij wanpraktijken. Op basis van drie diepgaande casusbesprekingen van eerste moeders uit Guatemala stelt Monico (2013) vast dat deze vrouwen fysiek risico liepen wanneer ze de wanpraktijken via legale procedures probeerden aan te vechten. Ook Rotabi (2012) schrijft in haar publicatie over de reacties van ongeloof en fysieke intimidatie wanneer moeders de ontvoering van hun kinderen wilden aangeven bij de lokale politie.

Daarenboven worden moeders in vele culturen verantwoordelijk gesteld voor het relationeel functioneren van hun gezin (Docker, 1988; Payne, 2016; Ross, 2003). Op basis van interviews met eerste moeders van inheemse gemeenschappen in Australië, van wie de kinderen werden ontvoerd en geplaatst in staatsinstituten, verklaarde Payne (2016) waarom eerste moeders zwegen over het verlies van hun kinderen. Dit was niet enkel uit angst voor intimidatie of sociale afkeuring, maar ook om de harmonie van het eigen gezin te beschermen. Moeders die er niet in slagen hun eigen kinderen te beschermen, werden vaak afgeschilderd als 'slechte' en 'falende' moeders. (Cuthbert, 2001; Payne, 2016). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat eerste moeders zichzelf vaak de schuld geven voor het verlies van hun kind en zich hierdoor niet langer waardig voelen om te zorgen voor familieleden of

andere personen uit de omgeving (Bos, 2007; Payne, 2016). De combinatie van sociale stigmatisering en een gebrek aan erkenning van het verlies, maakt dat deze moeders de boodschap kunnen gaan internaliseren dat ze het verlies van hun kinderen maar beter vergeten en doen alsof het leven verdergaat (Moor, 2006).

Rickarby (1998) toont aan dat de verzwegen trauma's bij kindverlies gepaard kunnen gaan met een ernstige vorm van dissociatie en een verhoogd risico op bijkomende symptomen: van pathologische rouw, aangeleerde hulpeloosheid, geheugenverlies, posttraumatische stressstoornis, chronische depressie, angststoornissen en risicovol drank- en druggebruik tot suïcidale gedachten en pogingen tot zelfmoord. Tegelijkertijd benadrukken Payne (2016) en Tummala-Nara (2007) dat 'de daad van zwijgen' en in stilte rouwen ook gezien kan worden als een uiting van veerkracht en doorzettingsvermogen van moeders die in hun directe en bredere omgeving niet de kans krijgen om langdurig te rouwen.

Bovenstaande onderzoeken focussen op het perspectief van eerste moeders en hun ervaringen van het verlies van hun kinderen ten gevolge van wanpraktijken bij adoptie. De bovenvermelde studie van Kenny en collega's (2012) in de context van Australië is ook representatief wat betreft het gemis aan onderzoekparticipatie van eerste vaders; de online-survey werd ingevuld door slechts 12 vaders (tegenover 505 moeders). Een recente literatuurstudie van Clapton (2019) bevestigt het gebrek aan literatuur met betrekking tot de psychologische effecten bij vaders in het kader van illegale adoptie. Ook in de media en publieke discussies (Coles, 2010) en de hulp- en dienstverlening (Clapton & Clifton, 2016) zijn vaders voornamelijk afwezig. Transnationale adoptie wordt hoofdzakelijk geassocieerd met alleenstaande moeders.

2.4. Psychosociale impact van wanpraktijken op gemeenschappen

Verschillende onderzoekers en auteurs duiden de impact van wanpraktijken op families en hun gemeenschappen (Makinde, 2015, Monicó, 2014; Ritzer, 2008; Root, 2007; Udechukwu, 2018;). Wanneer transnationale adoptie plaatsvindt in gemeenschappen die kampen met armoede, dreigt de adoptiepraktijk de veerkracht en het vermogen van deze gemeenschappen om zorg te dragen voor de eigen kinderen uit te hollen (Makinde, 2015; Root, 2007; Udechukwu, 2018). In casestudies in Korea en Roemenië stelde Youde (2014) vast dat gemeenschappen en landen van herkomst vaak kampen met een gevoel van schaamte en gedeelde hulpeloosheid als reactie op schandalen en fraude in de adoptiepraktijk.

Onderzoek op gemeenschapsniveau toont hoe taboes over het bestaan van wanpraktijken ook hier vorm krijgen. Zo wezen Agoglia en Monsalve (2019) erop dat het publiekelijk taboe rond wanpraktijken in Chili het resultaat was van herhaalde publieke en politieke schuldkwijtschelding van daders en medeplichtigen doorheen de geschiedenis. Door de maatschappelijke en politieke stilte werd het ervaren onrecht van de betrokkenen in twijfel getrokken en werd hen erkenning van dit onrecht ontzegd (Agoglia & Monsalve, 2019). Payne (2016) pleit voor het belang van maatschappelijke en publieke aandacht voor wanpraktijken. Wanneer slachtoffers losgesneden worden van hun verleden, dreigen de problemen die ze tijdens hun verdere leven ervaren geïndividualiseerd en fout gediagnosticeerd te worden (in het eventueel contact met dienstverlening).

Gandsman (2008) benadrukt het belang van een waarheidsgetrouwe vertelling over het verleden (met aandacht voor de perspectieven van alle betrokkenen). Het biedt geadopteerden de mogelijkheid om een stabiele identiteit vorm te geven.

2.5. Noden en Behoeften: Overzicht van de bestaande literatuur

Met betrekking tot de noden en behoeften van geadopteerden, adoptieouders en eerste ouders die geconfronteerd werden met wanpraktijken duidt de literatuur op een viertal vereisten:

- (1) toegang krijgen tot informatie en cultuur
- (2) toegang hebben tot adoptiespecifieke hulp- en dienstverlening
- (3) bewerkstelligen van familiereünies
- (4) ervaren van maatschappelijke en politieke erkenning

2.5.1. Toegang tot informatie en cultuur

Verschillende onderzoekers merkten op dat de adoptiestatus meer bewust op de voorgrond komt te staan rond de lagereschoolleeftijd (Brodzynski, et al., 1993; Harrison, 2017). Volgens Lee en Quintana (2005) komen geadopteerde kinderen van deze leeftijd steeds vaker in contact met zowel positieve als negatieve vormen van discriminatie. Mede hierdoor worden de kinderen er zich meer van bewust dat ze in bepaalde opzichten verschillen van hun leeftijdsgenoten. Vragen over de eigen adoptieprocedure en de context/cultuur van herkomst nemen dan weer toe in de adolescentie. Een periode die voor velen gepaard gaat met het vormgeven van een persoonlijke verbinding met de cultuur van herkomst (Harrison, 2017). Op basis van studies met transnationaal geadopteerden uit Korea, onderscheidten Baden en collega's (2012) drie strategieën tot verbinding: kennis verwerven over de cultuur en land van herkomst; deelnemen aan diverse tradities of activiteiten uit het land,

cultuur of gemeenschap van herkomst; en tenslotte reizen en verblijven in het land van herkomst (*rootsreizen*).

Kostkinen en Böök (2009) stelden dat informatie over het gezin van herkomst geadopteerden helpt om de vroegkinderlijke breuk met de eerste ouders een plaats te geven binnen het eigen levensverhaal. De zoektocht naar het verleden kan echter ook gevolgen hebben in het heden. Lemieux (2016) benadrukte het belang van een sociaal netwerk en psychologische begeleiding. Een zoektocht naar het verleden vergt namelijk vaak grote mentale en praktische inspanningen. In sommige gevallen kunnen adoptieouders het er moeilijk mee hebben dat hun adoptiekinderen op zoek gaan naar hun eigen herkomst. Geadopteerden komen wel eens terecht in conflicten van loyaliteit met de adoptieouders (Harrison, 2017).

Niet elke geadopteerde wenst echter informatie over de eigen herkomst te achterhalen (Goode, 2010). Uit onderzoek met volwassenen die destijds geplaatst werden via gedwongen adoptie tijdens het dictatoriaal regime in Argentinië, blijkt dat een kleine groep deelnemers geen informatie wenst over het eigen verleden. Angst voor enerzijds de mogelijke ontwrichtende gevolgen op de zelfbeleving en anderzijds de mogelijke impact op de relaties met de adoptieouders werden daarbij als belangrijkste redenen opgegeven (Lazzara, 2013).

De constructie van de eigen identiteit bij transnationaal geadopteerden beperkt zich niet tot het achterhalen van biografische informatie. Carriere en Richardson (2009) benaderden de adoptie-identiteit als een domein waar meerdere culturen worden geïntegreerd (zie ook Yngvesson, 2010). Het aangaan van culturele en/of spirituele bindingen met de gemeenschap of context van herkomst vormt vaak een manier om in interactie te treden met de herkomst wanneer accurate informatie over het eigen verleden ontoereikend is (Cardinal, 2017; Lemieux, 2016; Peeters, Hamann, Kelly, 2014). De identiteit van geadopteerden blijft echter complex en valt niet louter op te vatten als de samenkomst van twee culturen. Geadopteerden voelen zich vaak gepositioneerd tussen twee werelden (zoals vermeld in o.a. Lemieux, 2016; Yngvesson & Mahoney, 2000; Baden et al., 2012).

Deze meervoudige culturele binding krijgt zelden spontaan vorm. De toegang tot andere culturen wordt vaak overschaduwd door de denkbeelden van de maatschappij waarin men na de adoptie opgroeit. Representaties en verwijzingen binnen het adoptiegezin zijn vaak stereotiep en simplistisch⁴ (Willing & Fronek, 2014; Baden et al., 2012). Veel transnationaal geadopteerden groeien op in een

⁴ Bijvoorbeeld enkel aandacht spenderen aan de Chinese cultuur door Chinees eten te bestellen bij de lokale traiteur.

gezinscontext (vaak wit en westers) waar de ouders onvoldoende voorbereid zijn om tijdens de opvoeding rekening te houden met de impact van racisme en discriminatie omwille van verschillen in herkomst en/of huidskleur. Ondanks inspanningen om adoptiekinderen bloot te stellen aan diversiteit in de omgeving, concludeert Park (2007) dat het moeilijk blijft voor adoptieouders om de herkomstcultuur van hun kinderen op authentieke wijze een plaats te geven binnen het eigen gezin.

Culturele representatie lijkt moeilijk te ontsnappen aan westerse invloeden of vereenvoudiging. Anderzijds tonen verschillende onderzoeken (voor een overzicht zie Baden, et al., 2013) een positief verband tussen het zelfvertrouwen bij transnationaal geadopteerden en de mate waarin het adoptiegezin erin slaagt om de authentieke toegang tot andere culturen te vergroten. Baden en collega's (2013) pleiten voor de meerwaarde van verplichte trainingsprogramma's voor adoptieouders met als doel hun culturele competenties te verhogen.

Voor eerste ouders van wie de kinderen weggenomen of verdwenen zijn, is het belangrijk om antwoorden te krijgen over de gebeurtenissen uit het verleden en verwerking mogelijk te maken bij de aanhoudende beleving van verlies (zie o.a. het ambigue verlies beschreven in Boss, 2007; Bos, 2008; Baden et al., 2014). Uit een Zuid-Afrikaans onderzoek over vrijwillige adoptie met eerste moeders maakten 32 vrouwen (N= 36) hun wens kenbaar om informatie over hun geboortekinderen te ontvangen, waaronder foto's en brieven (Högbacka, 2012).

2.5.2. Adoptiesensitieve hulp- en dienstverlening

Volgens Walton (2012) vormt de toegang tot informatie slechts een eerste stap in de ondersteuningsnoden van transnationaal geadopteerden en hun adoptieouders. Daarnaast is er nood aan hulp- en dienstverlening die rekening houdt met verschillende levensfasen en de vragen die daaruit ontstaan. In opdracht van Steunpunt Adoptie, werd in Vlaanderen een focusgroep met geadopteerden georganiseerd over het thema 'nazorg'. Uit het onderzoek blijkt dat de meerderheid van de deelnemers maar moeilijk de weg kan vinden naar hulpverleners die specifieke ervaring hebben met adoptie (Buysse & Vandenbroeck, 2015). Een Leuvense studie naar kwetsbaarheid en veerkracht bij adoptieouders toont dat respondent adoptieouders slechts zelden in contact kwamen met psychologische hulpverleners bekend met de thematiek van adoptie (Tangen, et al., 2012).

Hulpverlening en programma's lopen het risico om opvoedingsuitdagingen binnen het adoptiegezin te reduceren tot individuele problematieken eigen aan het kind en zijn adoptie (Mckay, et al., 2010; zie ook 2.2.1. Hechting en de rol van trauma). Volgens Baden en collega's (2013) wordt in de hulpverlening aan adoptiegezinnen te weinig stilgestaan bij het bestaan van emotionele en

psychologische problemen die reeds voor de adoptieprocedure impact hadden op het functioneren van het gezin. Zo blijkt bijvoorbeeld uit een studie naar het verband tussen het fenomeen van ‘post-adoptie depressie’ bij adoptiemoeders, dat vrijwel alle respondenten reeds voor de adoptieprocedure depressiesymptomen vertoonden (Senecky, et al., 2009). Op basis van een beperkte steekproef toonde de Leuvense adoptiestudie dat driekwart van de adoptieouders overgingen tot adoptie na een aanhoudende periode van onvruchtbaarheid (Tangen, et al., 2012). Wanneer adoptie volgt op een periode van infertiliteit is het van belang om voor en na de adoptieprocedure rekening te houden met rouwprocessen die mogelijk nog gaande zijn met betrekking tot de infertiliteit (Baden, et al., 2014).

Voor eerste ouders vormt het afstaan van kinderen een pijnlijke ervaring met levenslange gevolgen (zie 2.3. *De psychosociale impact van wanpraktijken op eerste ouders*). Om deze beslissing doordacht te maken, ontbreekt het volgens Smith (2006) vaak aan toegang tot belangeloze informatie over de eigen rechten, en is er extra aandacht nodig voor het begripsvermogen van ouders wanneer zij ongeletterd zijn, of kampen met leerproblemen (Gould & Dodd, 2012).

Daarnaast wijzen verscheidene onderzoeken op de schaamte en sociale afkeuring die adoptie met zich meebrengt voor eerste ouders (Högbacka, 2012; Johnson, 2004). Niet alleen worden hulp- en dienstverlening door eerste ouders als moeilijk toegankelijk ervaren (zie Bos, 2008), bovendien loopt de aangeboden ondersteuning het risico om stigmatisering te herhalen. March (2014) vraagt dat de zorg en de ondersteuning aandacht hebben voor de wijze waarop eerste moeders hun perceptie van ‘goede’ en ‘slechte’ ouders vormgeven in interactie met hun omgeving. Zo kan er ruimte ontstaan voor autonomie en zeggenschap in de verwerking.

2.5.3. Reünie

Het vooruitzicht van reünie kan in het geval van wanpraktijken bemoeilijkt worden door inaccurate informatie en onvolledige dossiers. Daarnaast verloopt het merendeel van de transnationale adopties gesloten⁵, waarbij contact tussen de verschillende betrokkenen slechts moeizaam mogelijk is. Het initiatief tot reünie heeft gevolgen voor alle partijen. Wanneer geadopteerden en hun gezin op zoek gaan, is het niet altijd in te schatten wat de mogelijke gevolgen kunnen zijn voor de eerste ouders. Om de beleving van adoptieouders en hun geadopteerde kinderen in kaart te brengen, bevraagden Wang en collega’s (2015) zes adoptiegezinnen die in contact kwamen met hun eerste ouders uit China.

⁵ Waarbij alle contacten en banden met de eerste ouders verbroken worden.

Omwillen van de eenkindpolitiek werden in China vele kinderen (vaak meisjes) op illegale wijze te vondeling gelegd, wat aan de oorsprong lag van een groot aantal adopties die strikt gezien op illegale wijze verliepen (zie Wang et al., 2015).

Volgens Wang en collega's (2015) werd de reünie in de eerste plaats aangegrepen als een moment waar langverwachte vragen over de eigen herkomst kunnen worden gesteld (Wang, et al., 2015). Daarnaast blijkt dat ook de adoptieouders belang hechten aan het contact met de eerste ouders, omdat hun adoptiekinderen zo toegang kunnen krijgen tot informatie over de eigen herkomst en beter in staat zijn om de scheiding met de eerste ouders een plaats te geven. Kostkinen en Böök (2019) suggereerden dat vertellen en hervertellen over de zoektocht en de reünie ruimte biedt aan geadopteerden om de scheiding met de eerste ouders en het eerste gezin een plaats te geven in het eigen levensverhaal.

Onderzoeksbevindingen inzake de effecten van reünie op het psychosociaal welbevinden van geadopteerden zijn uiteenlopend. In een onderzoek van Koskinen & Böök (2019) met Finse transnationaal geadopteerden (N= 5) werd de reünie omschreven als overwegend positief, waarbij algemeen melding werd gemaakt van een innerlijk gevoel van rust en 'voortgang van het leven' door het verkrijgen van langverwachte antwoorden op vele vragen (Koskinen & Böök, 2019). De studie van Son (2017) met transnationaal geadopteerde Koreanen (N= 9) toonde dat de meerderheid van de deelnemers een positieve beleving rapporteerde na de reünie met hun eerste ouders. Ondanks individuele verschillen maakten alle deelnemers melding van een positieve transformatie in de eigen identiteit door het onderhouden van een relatie met de eerste ouders.

Andere onderzoeken daarentegen (zie o.m. Docan-Morgan, 2014; Yngvesson, 2003) vermelden dat reünie soms leidde tot verwarring en verhoogde gevoelens van stress bij geadopteerden; het contact met eerste ouders leidde tot nog meer vragen en onzekerheid, omdat er meerdere verhalen gedeeld worden die elkaar tegenspreken (Docan-Morgan, 2014). Voor adoptieouders kan een reünie-ervaring leiden tot verhoogde gevoelens van onzekerheid met betrekking tot de eigen ouderrol (Wang, et al., 2015).

Yngvesson (2003) benadrukt dat een reünie niet beschouwd kan worden als een eenmalige, losstaande gebeurtenis, maar eerder als een start van mogelijke relaties en nieuwe manieren waarop betekenissen en identiteit samen geconstrueerd worden. Uit de studie van Wang en collega's (2015) blijkt dat het onderhouden van contact niet altijd vlekkeloos verloopt. Verschillen in cultuur en gewoontes leiden soms tot moeizame communicatie en misverstanden (zie ook Docan-Morgan, 2016).

Ook voor eerste ouders lijkt de reünie een complex gebeuren te zijn met wisselende emoties. In een Canadees onderzoek naar de beleving van eerste moeders die onder dwang hun kinderen afstonden voor landelijke adoptie, omschreven de deelnemers de reünie-ervaring als ambivalent (March, 2014). Voor deze moeders was reünie een ervaring die én verrijking én verlies met zich meebracht. Enerzijds leidde het vooruitzicht van contact en de opbouw van een relatie met de geboortekinderen tot een gevoel van euforie. Anderzijds symboliseerde de hereniging een verlieservaring; de reünie dwong de eerste moeders tot een confrontatie met het eigen verlies, waarbij men de hoop het kind alsnog zelf op te voeden moest loslaten en inruilen voor contact met een ongekende volwassene. March (2014) stelt dat het cruciaal is om aandacht te besteden aan de rouw van de verloren moederrol. Daarnaast benadrukt March (2014) dat het belangrijk is om rekening te houden met het feit dat een groep eerste ouders niet wenst gecontacteerd en gevonden te worden. Hun stemmen ontbreken in het onderzoek.

2.5.4. Belang van maatschappelijke en politieke erkenning

Payne (2016) benadrukt in haar werk het belang van publieke en politieke erkenning bij het vaststellen van wanpraktijken. In het kader van transnationale adoptie die misloopt, beklemtoont Quiroz (2011) de noodzaak om verder te gaan dan discussies over legaliteit. Hij pleit voor de toepassing van een aanpak geïnspireerd op *'restorative justice'*, waar de impact van wanpraktijken in kaart wordt gebracht door aandacht te besteden aan de ervaring van sociaal onrecht ten gevolge van de schending van mensenrechten bij gezinnen en gemeenschappen (McCaslin & Breton, 2008). Bovendien vraagt *restorative justice* bijzondere aandacht voor de positie van sociale uitsluiting waarbinnen de slachtoffers zich bevinden (Quiroz, 2011). Anders uitgedrukt, de maatschappelijke dialoog vraagt een uitwisseling, waarin individuen en groepen vrij van angst voor financiële, emotionele of psychosociale gevolgen het woord kunnen nemen binnen en buiten de eigen gemeenschap.

Maatschappelijke en politieke erkenning verdienen niet enkel aandacht omwille van een nood aan wettelijke verantwoording. Agoglia en Monsalve (2019) wijzen op het belang van het doorbreken van publieke geheimhouding in het kader van het recht op informatie en identiteit. Bos (2008) wees eerder al op de negatieve psychologische effecten van publieke geheimhouding en de schaamte door sociale stigma's bij eerste moeders die hun kinderen (gedwongen) afstonden voor adoptie. Voor Bos (2008) ligt verwerking in het doorbreken van taboes en stilte door middel van praatgroepen. In het delen van en vertellen over – ogenschijnlijk betekenisloze – daden en acties die ingaan tegen onderdrukking, schuilt de mogelijkheid om maatschappelijke en politieke verandering te realiseren (Bamberg & Georgakopolou, 2008; Andrews, 2007). Gandsman (2009) beschreef hoe de burgerbeweging van *'las*

abuelas de la plaza de mayo' publieke en politieke geheimhouding rond illegale landelijke adoptie wist te doorbreken en de gebeurtenissen deel gingen uitmaken van de publieke kennis over adopties in Argentinië. In deze studie werd het verband gelegd tussen de publieke bewustwording en het groeiend aantal geadopteerden die ontdekten slachtoffer te zijn van de grootschalige ontvoering en plaatsing via adoptie (Gandsman, 2009).

REFERENTIES

- AIHW. (2018). *Aboriginal and Torres Strait Islander Stolen Generations and descendants: numbers, demographic characteristics and selected outcomes*.
- Ambrosino, M., Chena, M., Degiorgi, G., Ferreyra, Y., Frola, M., Bacile, E. J., ... & Mariana, G. (2012). Sustracción de Identidad, Trauma y Consecuencias Subjetivas. Fundamentos teóricos y perspectivas éticas. *Anuario de Investigaciones de la Facultad de Psicología*, 1(1).
- Andrews, M. (2007). *Shaping history: Narratives of political change*. Cambridge University Press.
- Baden, A. L., Gibbons, J. L., Wilson, S. L., & McGinnis, H. (2013). International adoption: Counseling and the adoption triad. *Adoption Quarterly*, 16(3-4), 218-237.
- Baden, A. L., Treweeke, L. M., & Ahluwalia, M. K. (2012). Reclaiming culture: Reculturation of transracial and international adoptees. *Journal of Counseling & Development*, 90(4), 387-399.
- Baggis, C., & Pallini, S. (2020). Traumatic Experiences of the Living Disappeared in Argentina: A Review. *Child psychiatry and human development*.
- Baglietto, C. (2016). *Responding to illegal adoptions: A professional handbook*. ISS (International Social Service).
- Ballard, R. L., Goodno, N. H., & Cochran, R. F. (Eds.). (2015). *The intercountry adoption debate: Dialogues across disciplines*. Cambridge Scholars Publishing.
- Bamberg, M., & Georgakopoulou, A. (2008). Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis. *Text & Talk-An Interdisciplinary Journal of Language, Discourse & Communication Studies*, 28(3), 377.
- Becker, D. (2003, October). Mental health and human rights: thinking about the relatedness of individual and social processes. In *international conference "towards a better future building healthy communities"*, Belfast, Reino Unido.
- Boéchat, H. (2016). Introductory and historical considerations. In Baglietto C, Cantwell N, Dambach M (Eds.) (2016). *Responding to illegal adoptions: A professional handbook* (pp. 13-15). Geneva, Switzerland: International Social Service
- Boéchat, H., & Fuentes, F. (2010). The grey zones of intercountry adoption. *Special Commission of June*, 1-11.
- Bos, P. (2008). *Once a mother. Relinquishment and adoption from the perspective of unmarried mothers in south India*. [Sl: sn].
- Boss, P. (2007). Ambiguous loss theory: Challenges for scholars and practitioners. *Family relations*, 56(2), 105-110.
- Boss, P. (2010). The trauma and complicated grief of ambiguous loss. *Pastoral Psychology*, 59(2), 137-145.

- Brodzinsky, D. M., & Brodzinsky, A. B. (1992). The impact of family structure on the adjustment of adopted children. *Child Welfare: Journal of Policy, Practice, and Program*.
- Brodzinsky, D. M., Elias, M. J., Steiger, C., Simon, J., Gill, M., & Hitt, J. C. (1992). Coping scale for children and youth: Scale development and validation. *Journal of applied developmental psychology, 13*(2), 195-214.
- Brodzinsky, D. M., Schechter, M. D., & Henig, R. M. (1993). *Being adopted* (p. 128). New York: Anchor Books.
- Brounéus, K. (2008). Truth-telling as talking cure? Insecurity and retraumatization in the Rwandan Gacaca courts. *Security dialogue, 39*(1), 55-76.
- Buysse, A., & Vandebroek, M. (2015). Focusgroepenonderzoek over nazorg aan geadopteerden.
- Cannella, B. L. (2005). Maternal–fetal attachment: an integrative review. *Journal of Advanced Nursing, 50*(1), 60-68.
- Chamberlain, D. B., & Chamberlain, D. (2013). *Windows to the womb: Revealing the conscious baby from conception to birth*. North Atlantic Books.
- Clapton, G. (2001). Birth fathers' lives after adoption. *Adoption & Fostering, 25*(4), 50-59.
- Clapton, G. (2007). The experiences and needs of birth fathers in adoption: What we know now and some practice implications. *Practice, 19*(1), 61-71.
- Clapton, G. (2019). Against All Odds? Birth Fathers and Enduring Thoughts of the Child Lost to Adoption. *Genealogy, 3*(2), 13.
- Clapton, G., & Clifton, J. (2016). The Birth Fathers of adopted children: differences and continuities over a 30-year period. *Adoption & Fostering, 40*(2), 153-166.
- Coffino, B. (2009). The role of childhood parent figure loss in the etiology of adult depression: findings from a prospective longitudinal study. *Attachment & human development, 11*(5), 445-470.
- Colaner, C. W. (2014). Measuring adoptive identity: Validation of the adoptive identity work scale. *Adoption Quarterly, 17*(2), 134-157.
- Condon, J., Corkindale, C., Boyce, P., & Gamble, E. (2013). A longitudinal study of father-to-infant attachment: antecedents and correlates. *Journal of Reproductive and Infant Psychology, 31*(1), 15-30.
- Cuthbert, D. (2001). Stolen children, invisible mothers and unspeakable stories: the experiences of non-Aboriginal adoptive and foster mothers of Aboriginal children. *Social Semiotics, 11*(2), 139-154.
- Davis, C. E. (1994). Separation loss in relinquishing birthmothers. *The International Journal of Psychiatric Nursing Research, 1*(2), 63-70.

- Docan-Morgan, S. (2016). Cultural differences and perceived belonging during Korean adoptees' reunions with birth families. *Adoption Quarterly*, 19(2), 99-118.
- Docan-Morgan, S. J. (2014). "They were strangers who loved me": Discussions, narratives, and rituals during Korean adoptees' initial reunions with birth families. *Journal of Family Communication*, 14(4), 352-373.
- Follan, M., & McNamara, M. (2014). A fragile bond: adoptive parents' experiences of caring for children with a diagnosis of reactive attachment disorder. *Journal of Clinical Nursing*, 23(7-8), 1076-1085.
- Gandsman, A. (2009). "Do You Know Who You Are?" Radical Existential Doubt and Scientific Certainty in the Search for the Kidnapped Children of the Disappeared in Argentina. *Ethos*, 37(4), 441-465.
- Gilligan, C. (1991). Women's psychological development: Implications for psychotherapy. *Women & Therapy*, 11(3-4), 5-31.
- Gould, S., & Dodd, K. (2014). 'Normal people can have a child but disability can't': the experiences of mothers with mild learning disabilities who have had their children removed. *British Journal of Learning Disabilities*, 42(1), 25-35.
- Graff, E. J. (2008). The lie we love. *Foreign Policy*, (169), 59.
- Grotevant, H. D. (1997). Coming to terms with adoption: The construction of identity from adolescence into adulthood. *Adoption Quarterly*, 1(1), 3-27.
- Grotevant, H. D., Lo, A. Y., Fiorenza, L., & Dunbar, N. D. (2017). Adoptive identity and adjustment from adolescence to emerging adulthood: A person-centered approach. *Developmental psychology*, 53(11), 2195.
- Grotevant, H. D., Wrobel, G. M., Von Korff, L., Skinner, B., Newell, J., Friese, S., & McRoy, R. G. (2007). Many faces of openness in adoption: Perspectives of adopted adolescents and their parents. *Adoption Quarterly*, 10(3-4), 79-101.
- Hailu, D. (2017). Children for Families: An Ethnography of Illegal Inter-country Adoption from Ethiopia. *Adoption Quarterly*, 20(3), 201-221.
- Harrison, T. (2017). *Who am I and why does it matter?: A phenomenological study of adoption, attachment, and identity formation* (Doctoral dissertation).
- Hewitt, D. (2010). *Introduction to Qualitative Methods in Psychology*.
- Higgins, D. (2010). *Impact of past adoption practices: Summary of key issues from Australian research*. Department of Families, Housing, Community Services and Indigenous Affairs.
- Higgins, D. (2011). Unfit mothers... Unjust practices?: Key issues from Australian research on the impact of past adoption practices. *Family Matters*, (87), 56.

- Higgins, D., Kenny, P., Sweid, R., & Ockenden, L. (2014). Forced adoption support services scoping study.
- Högbacka, R. (2012). Maternal thinking in the context of stratified reproduction: Perspectives of birth mothers from South Africa. In *Intercountry adoption: Policies, practices, and outcomes* (pp. 143-159). Ashgate.
- Inglis, K. (1984). *Living mistakes: Mothers who consented to adoption*. Sydney [NSW]; Boston: G. Allen & Unwin.
- Johnson, K. A. (2004). *Wanting a daughter, needing a son: Abandonment, adoption, and orphanage care in China*. Yeong & Yeong.
- Juffer, F., Palacios, J., Le Mare, L., Sonuga-Barke, E. J., Tieman, W., Bakermans-Kranenburg, M. J., ... & Verhulst, F. C. (2011). II. Development of adopted children with histories of early adversity. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 76*(4), 31-61.
- Jurczuk, M. (2015). Un análisis del trabajo de equipos asistenciales de salud mental que acompañan a los hijos de desaparecidos en el proceso de restitución de su identidad en Buenos Aires/An analysis of mental health teams that work with the appropriated children of the desaparecidos throughout the judicial identity restitution process in Buenos Aires.
- Kay, C., & Green, J. (2013). Reactive attachment disorder following early maltreatment: systematic evidence beyond the institution. *Journal of abnormal child psychology, 41*(4), 571-581.
- Kenny, P., Higgins, D., Soloff, C., & Sweid, R. (2012). Past adoption experiences: National research study on the service response to past adoption practices. *Melbourne: Australian Institute of Family Studies*.
- Kenny, P., Higgins, D., Soloff, C., & Sweid, R. (2012). *Past adoption experiences national research study on the service response to past adoption practices: final report*.
- Kind & Gezin. (n.d.). Retrieved December 09, 2020, from <https://www.kindengezin.be/adoptie/ik-wil-adopteren/wetgeving/>
- Kinderrechtencommissariaat. 2019. Advies.
- Koskinen, M. G., & Böök, M. L. (2019). Searching for the Self: Adult International Adoptees' Narratives of Their Search for and Reunion With Their Birth Families. *Adoption Quarterly, 22*(3), 219-246.
- Lazzara, M. J. (2013). Kidnapped memories: Argentina's stolen children tell their stories. *Journal of Human Rights, 12*(3), 319-332.
- Lee, D. C., & Quintana, S. M. (2005). Benefits of cultural exposure and development of Korean perspective-taking ability for transracially adopted Korean children. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, 11*(2), 130.

- Lemieux, J. (2016). Psychosocial considerations. In Baglietto C, Cantwell N, Dambach M (Eds.) (2016). *Responding to illegal adoptions: A professional handbook* (pp. 45-81). Geneva, Switzerland: International Social Service.
- Makinde, O. A. (2016). Infant trafficking and baby factories: A new tale of child abuse in Nigeria. *Child abuse review, 25*(6), 433-443.
- March, K. (2014). Birth mother grief and the challenge of adoption reunion contact. *American Journal of Orthopsychiatry, 84*(4), 409.
- Marn, T. M., & Tan, T. X. (2015). Adoptive Parents' Suspicion and Coping With the Possibility of Child Abduction for International Adoption in China. *The Family Journal, 23*(4), 407-416.
- McCaslin, W. D., & Breton, D. C. (2008). Justice as healing: Going outside the colonizer's cage. *Handbook of critical and Indigenous methodologies, 511-530*.
- McKay, K., Ross, L. E., & Goldberg, A. E. (2010). Adaptation to parenthood during the post-adoption period: A review of the literature. *Adoption Quarterly, 13*(2), 125-144.
- Meins, E. (2017). The predictive power of attachment. *Psychologist, 30*(1), 21-24.
- Monico, C. (2013). Implications of child abduction for human rights and child welfare systems: a constructivist inquiry of the lived experience of Guatemalan mothers publically reporting child abduction for intercountry adoption (Dissertation).
- Moor, M. (2006). *Silent violence: Australia's white stolen children*. Griffith University.
- Moyer, A. M., & Goldberg, A. E. (2015). 'We were not planning on this, but...': Adoptive parents' reactions and adaptations to unmet expectations.
- Ouellette, F.R. (2009). The social temporalities of adoption and the limits of plenary adoption. In Marre, D., & Briggs, L. (Eds.). (2009). *International adoption: Global inequalities and the circulation of children*. NYU Press.
- Palacios, J., & Brodzinsky, D. (2010). Adoption research: Trends, topics, outcomes. *International Journal of Behavioral Development, 34*(3), 270-284.
- Park, S. (2007). I flew to my parents on a spaceship: Adopted Koreans in children's picture books. In *Proceedings of the First International Korean Adoption Studies Research Symposium, Seoul, South Korea*.
- Payne, A. M. (2016). *Untold suffering?: motherhood and the stolen generations* (Doctoral dissertation).
- Peeters, L., Hamann, S., & Kelly, K. (2014). The Marumali program: Healing for stolen generations. *Working together: Aboriginal and Torres Strait Islander mental health and wellbeing principles and practice, 493-508*.

- Pignotti, M. (2011). Reactive attachment disorder and international adoption: a systematic synthesis. *Scientific Review of Mental Health Practice, 8*(1).
- Quiroz, P. A. (2011). Restorative justice and the impact of the Hague Convention on US transnational adoption. *Contemporary Justice Review, 14*(4), 407-424.
- Rapley, T. (2004). Interviews. In Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J. F., & Silverman, D. (Eds.), *Qualitative research practice* (pp. 16-34). SAGE Publications Ltd, <https://www.doi.org/10.4135/9781848608191>
- Rickarby, G. (1998) *Inquiry into Past Adoption Practices*.
- Roberson, K. C. (2006). Attachment and caregiving behavioral systems in intercountry adoption: A literature review. *Children and Youth Services Review, 28*(7), 727-740.
- Root, V. S. (2007). Angelina and Madonna: Why All the Fuss-An Exploration of the Rights of the Child and Intercountry Adoption within African Nations. *Chi. J. Int'l L., 8*, 323.
- Ross, F. C. (2003). Bearing witness: women and the Truth and Reconciliation Commission in South Africa.
- Rotabi, K. S. (2012). Force, Fraud, and Coercion in Some Guatemalan Adoptions: High-Profile Abduction Cases Challenge the 'best Interests of the Child'. *Afin. Report, (76)*.
- Rotabi, K. S. (2014). Child adoption and war: 'Living disappeared' children and the social worker's post-conflict role in El Salvador and Argentina. *International Social Work, 57*(2), 169-180.
- Rotabi, K. S., & Gibbons, J. L. (2012). Does the Hague Convention on Intercountry Adoption adequately protect orphaned and vulnerable children and their families? *Journal of Child and Family Studies, 21*(1), 106-119.
- Salvo Agoglia, I., & Alfaro Monsalve, K. (2019). 'Irregular Adoptions' in Chile: New Political Narratives About The Right To Know One's Origins. *Children & Society, 33*(3), 201-212.
- San Román, B., & Rotabi, K. S. (2019). Rescue, red tape, child abduction, illicit adoptions, and discourse: Intercountry adoption attitudes in Spain. *International Social Work, 62*(1), 198-211.
- Senecky, Y., Agassi, H., Inbar, D., Horesh, N., Diamond, G., Bergman, Y. S., & Apter, A. (2009). Post-adoption depression among adoptive mothers. *Journal of Affective Disorders, 115*(1-2), 62-68.
- Smith, S. L. (2006). *Safeguarding the rights and well-being of birthparents in the adoption process*. Evan B. Donaldson Adoption Institute.
- Smolin, D. M. (2007). Intercountry adoption and poverty: A human rights analysis. *Cap. UL Rev., 36*, 413.
- Son, S. (2019). Sense of self: A narrative study of international adult Korean adoptees' relationship with their birth families. *Qualitative Social Work, 18*(4), 727-741.

- Tang, E., Vliegen, N., & Luyten, P. (2012). De betekenis van onvruchtbaarheid in het kader van adoptie. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 42(3), 173-183.
- Tesone, J. E. (2014). El robo de la identidad de los niños: restitución de su identidad y el valor que adquiere la recuperación de sus nombres. *Aesthetika (Ciudad Autónoma de Buenos Aires)*, 10(2), 71-83.
- Tummala-Narra, P. (2007). Conceptualizing trauma and resilience across diverse contexts: A multicultural perspective. *Journal of aggression, maltreatment & trauma*, 14(1-2), 33-53.
- Udechukwu, N. S. (2019). Social Work Intervention against Illegal Child Adoption. *SciMedicine Journal*, 1(1), 1-11.
- van Doore, K. E. (2018). *From Orphanhood to Trafficked: Examining Child Trafficking* (Doctoral Dissertation).
- Verbovaya, O. (2016). Theoretical explanatory model of international adoption failure: Attachment and ecological systems perspectives. *Adoption Quarterly*, 19(3), 188-209.
- Verbovaya, O. V. (2017). *Adoption dissolution from the perspective of adoptive parents from the USA who adopted children internationally* (Doctoral dissertation).
- Verrier, N. N. (2003). *Coming home to self: The adopted child grows up*. Gateway Press.
- Walton, J. (2012). Supporting the interests of intercountry adoptees beyond childhood: Access to adoption information and identity. *Social policy & society*, 11(3), 443-454.
- Wang, L. K., Ponte, I. C., & Ollen, E. W. (2015). Letting her go: Western adoptive families' search and reunion with Chinese birth parents. *Adoption Quarterly*, 18(1), 45-66.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child development*, 71(3), 684-689.
- Widmer, V. (2018). *Identidad y filiación. Niños desaparecidos durante la dictadura argentina: Una clínica de la singularidad*. Letra Viva, Buenos Aires, Argentina.
- Willing, I., & Fronek, P. (2014). Constructing identities and issues of race in transnational adoption: The experiences of adoptive parents. *British Journal of Social Work*, 44(5), 1129-1146.
- Yngvesson, B. (2003). Going "home": Adoption, loss of bearings, and the mythology of roots. *Social text*, 21(1), 7-27.
- Yngvesson, B. (2007). Refiguring kinship in the space of adoption. *Cadernos Pagu*, (29), 111-138.
- Yngvesson, B., & Coutin, S.B., (2006). Backed by papers: Undoing persons, histories, and return. *American ethnologist*, 33(2), 177-190.
- Yngvesson, B., & Mahoney, M. A. (2000). As One Should, Ought and Wants to Be' Belonging and Authenticity in Identity Narratives. *Theory, Culture & Society*, 17(6), 77-110.

Youde, J. (2014). Shame, ontological insecurity and intercountry adoption. *Cambridge review of international affairs*, 27(3), 424-441.

Zeanah, C. H. (2000). Disturbances of attachment in young children adopted from institutions. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 21(3), 230-236.

Zeanah, C. H., Scheeringa, M., Boris, N. W., Heller, S. S., Smyke, A. T., & Trapani, J. (2004). Reactive attachment disorder in maltreated toddlers. *Child Abuse & Neglect*, 28(8), 877-888.

BIJLAGEN

Bijlage A: Tabel 1: Literatuur ‘Wanpraktijken’

Geadopteerden (n= 3)		
Artikel	Samenvatting	Herkomstlanden vermeld in de studie
Traumatic Experiences of the Living Disappeared in Argentina: A Review. (Baggis & Pallini, 2020)	Een literatuurstudie met conclusies uit publicaties over de trauma-beleving van (gedwongen) geadopteerden in Argentinië.	Argentinië
Kidnapped Memories: Argentina's stolen children tell their stories. (Lazzaras, 2013).	Kijkt naar de (re-)constructie van pre-adoptieve herinnering en vroegkinderlijk trauma bij gedwongen adoptie en de impact op identiteitsconstructie op volwassen leeftijd. (in het kader van gedwongen adoptie tijdens de dictatuur in Argentinië)	Argentinië
Beyond the Sixties Scoop: Reclaiming Indigenous Identity, reconnection to place, and reframing understandings of being Indigenous. (Cardinal, 2017)	Een omvangrijke doctoraatsstudie, die de impact onderzoekt van illegale adoptie in Australië vanuit de inheemse gemeenschap, met focus op de betekenis en constructie van identiteit bij geadopteerden.	Australië

Eerste Ouders (n= 5)		
Artikel	Samenvatting	Herkomstlanden vermeld in de studie
Impact of past adoption practices. Summary of key issues from Australian research. Final Report. (Higgins, 2010)	Samenvatting van een grote studie naar de impact van gedwongen adoptie bij eerste moeders in Australia (1930-1980).	Australië
Untold Suffering? Motherhood and the stolen generations. (Payne, 2016)	Een onderzoek naar de impact van schaamte en stilte bij aboriginal eerste moeders van wie de kinderen weggenomen zijn. Het onderzoek plaatst de bevindingen in het kader van politieke participatie en mensenrechten.	India
Once a mother: A relinquishment and adoption from the perspective of unmarried mothers in South India. (Bos, 2008)	De studie kijkt naar betekenisgeving van Indiase moeders die hun kinderen afstonden. Uitdrukkelijke illegale adoptie staat niet centraal, maar komt geregeld terug in de verhalen van de moeders.	India
Implications of child abduction for human rights and child welfare systems: a constructivist inquiry of the lived experience of Guatemalan mothers publican reporting child abduction for intercountry adoption. (Monico, 2013)	Een studie naar de betekenisgeving en narratieven van eerste moeders uit Guatemala bij de ontvoering van hun kinderen in het kader van adoptie.	Guatemala
Silent Violence: Australia's White Stolen Children. (Moor, 2005)	Deze doctoraatsverhandeling gaat in op de beleving en impact van gedwongen adoptie bij – destijds ongehuwde – witte moeders tijdens de <i>babyscoop</i> in Australië (1930-1980). Met aandacht voor traumaverwerking en rouwbeleving van eerste moeders.	Australië
Forced adoption support services scoping study. (Higgins et al., 2014)	Een literatuurstudie naar de hulpverleningsbehoeften voor slachtoffers van illegale adoptie in het kader van adoptie onder dwang bij ongehuwde moeders in de periode 1940-1980 in Australië	Australië

Adoptieouders (n= 3)		
Artikel	Samenvatting	Herkomstlanden vermeld in de studie
Rescue, red tape, child abduction, illicit adoptions, and discourse: Intercountry adoption attitudes in Spain. (Román & Rotabi, 2019)	De onderzoekers kijken naar de manier waarop communicatie en berichtgeving rond illegale adoptie invloed heeft op de attitude en betekenisgeving van (kandidaat-)adoptieouders (op basis van archief, media en internet onderzoek en interviews met adoptieouders).	Diverse landen
Adoptive Parents' Suspicion and Coping With the Possibility of Child Abduction for International Adoption in China (Marn & Xing Tan, 2015)	In het artikel wordt onderzocht hoe adoptieouders betekenis geven aan en omgaan met twijfels rond de adoptieprocedure van hun kinderen.	China
Stolen Children, Invisible Mothers and Unspeakable Stories - The Experiences of Non-Aboriginal Adoptive and Foster Mothers of Aboriginal Children (Cuthbert, 2001)	Beschrijft hoe de stemmen en perspectieven van adoptieouders naar de achtergrond verdwijnen in het kader van de onvrijwillige adopties in Australië binnen inheemse gemeenschappen.	Australië

Geadopteerden en Eerste Ouders (n= 2)		
Artikel	Samenvatting	Herkomstlanden vermeld in de studie
Aboriginal and Torres Strait Islander Stolen Generations and descendants. Numbers, demographic characteristics and selected outcomes. (AIHW, 2018)	Een grootschalige studie naar multi-generatieve effecten van de onvrijwillige adopties in Australië, vanuit perspectief van de inheemse gemeenschappen. Er wordt ingegaan op meetbare psychosociale indicatoren.	Australië
Working Together: Aboriginal and Torres Strait Islander Mental Health and Wellbeing Principles and Practice. (Eds: Dudgeon, et al.,)	Een publicatie met verschillende hoofdstukken over de effecten van gedwongen adoptie bij inheemse gemeenschappen in Australië, op geadopteerden en gemeenschappen.	Australië

Geadopteerden, Eerste Ouders, Adoptieouders (n= 3)		
Artikel	Samenvatting	Herkomstlanden vermeld in de studie
Psychosocial considerations. In Responding to illegal adoptions: A professional handbook (Lemieux, 2016)	Een handboek dat specifiek aandacht besteedt aan de aard en implicaties van wanpraktijken bij transnationale adoptie. Het werd vormgegeven vanuit perspectieven uit de praktijk.	Diverse landen
Aboriginal and Torres Strait Islander Stolen Generations and descendants: Numbers, demographic characteristics and selected outcomes (AIHW, 2018)	Een surveyonderzoek op nationaal niveau dat de frequentie van illegale adoptie in kaart brengt in Australië (in de context van de <i>Lost Generation</i>), evenals de effecten op levensdomeinen, waaronder het mentaal welbevinden.	Australië
Past adoption experiences national research study on the service response to past adoption practices: final report. (Kenny et al., 2012)	Een grootschalig onderzoek naar de effecten van illegale adoptie in Australië. Het onderzoek combineert kwantitatieve data uit online vragenlijsten met kwalitatieve data uit interviews en focusgroepen.	Australië

Bijlage B: Definiëring wanpraktijken

In deze studie werden de volgende wanpraktijken vermeld (zie referenties):

- Administratieve onregelmatigheden, fouten of vervalsing:
 - Wanneer de handtekening vervalst is.
 - Wanneer iemand anders dan de ouder de toestemming verleent.
 - Wanneer het kind opgegeven is voor *domestic adoption*, niet voor interlandelijke adoptie (ICA: *intercountry adoption*).
 - Wanneer documenten zijn vervalst of ontbreken.
 - Vervalsing van geboorteaktes: de adoptieouders worden ingeschreven als biologische ouders.
 - Het adoptiedossier bevat tegenstrijdigheden. De informatie is vaag en niet specifiek. (Veel van de opgestelde kinddossiers bij wanpraktijken of vermoeden van, zijn gevuld met uniforme informatie (toestand van het kind; demografische gegevens, gezondheid, enz.)
 - Belangrijke medische informatie wordt achtergehouden.
 - Er wordt een ander kind opgegeven voor adoptie dan het kind waarvoor de overeenkomst oorspronkelijk werd opgesteld. De kinddossiers bevatten informatie die blijken te verwijzen naar andere kinderen.
 - ...

- Dwang en uitbuiting
 - Eerste ouders worden onder sociale druk gezet of omgekocht om het kind op te geven voor adoptie.
 - Eerste ouders krijgen geen redelijke ondersteuning om zelf in te staan voor de opvoeding van hun kinderen; aan eerste ouders wordt de toegang tot basiszorg en ondersteuning ontzegd om adoptie als 'enige' mogelijkheid aan te moedigen.
 - Kandidaat-adoptieouders worden aangespoord om buitensporige donaties te doen, moeten onverwacht grote sommen geld beschikbaar hebben (het betalen van steunsommen die buiten de overeengekomen bedragen vallen).

- Wanneer er sprake is van ontvoering door partijen binnen of buiten de familie.
- Wanneer kinderen tot wezen worden verklaard zonder dat daar concreet bewijs voor is ('ward of the state').
- Kinderhandel door weeshuizen: weeshuizen maken bijvoorbeeld gebruik van de praktische limieten van de wet om kinderen als wees te laten erkennen, ze publiceren een opsporingsbericht in een lokale krant, die onmogelijk de ouders kan bereiken.
- Eerste ouders krijgen te horen dat het kind overleden is.
- Kinderen worden naar andere landen gestuurd dan overeengekomen met de eerste ouders.
- Valse voorwendselen:
 - Biologische ouders krijgen te horen dat het kind tijdelijk in een ander land zal grootgebracht worden (bijvoorbeeld in het kader van studies en opvoeding) en dat het kind zal terugkeren.
 - Biologische ouders plaatsen hun kind tijdelijk in een tehuis (vanwege armoede). Tehuizen communiceren dat het kind vermist is of overleden.

Referenties Definiëring wanpraktijken

- Baglietto, C. (2016). *Responding to illegal adoptions: A professional handbook*. ISS (International Social Service).
- Brown, T. W., & Roby, J. (2016). Exploitation of intercountry adoption: toward common understanding and action. *Adoption Quarterly*, 19(2), 63-80.
- Cantwell, N. (2017). The sale of children and illegal adoption. *Terre des Hommes Netherlands*, 8.
- Fronek, P., & Cuthbert, D. (2013). Apologies for forced adoption practices: Implications for contemporary intercountry adoption. *Australian Social Work*, 66(3), 402-414.
- Gibbons, J. L. (2017). Human Trafficking and Intercountry Adoption. *Women & Therapy*, 40(1-2), 170-189.
- Hailu, D. (2017). Children for Families: An Ethnography of Illegal Intercountry Adoption from Ethiopia. *Adoption Quarterly*, 20(3), 201-221.
- Makinde, O. A. (2016). Infant trafficking and baby factories: A new tale of child abuse in Nigeria. *Child abuse review*, 25(6), 433-443.

- Mezmur, B. D. (2010). The Sins of the 'Saviours': Child Trafficking in the Context of Intercountry Adoption in Africa. *Information Document*, 2.
- Moodley, P. (2006). Inter-country adoptions and child trafficking—a fine line indeed. *Agenda*, 20(70), 145-148.
- Van Doore, K. E. (2016). Paper orphans: Exploring child trafficking for the purpose of orphanages. *The International Journal of Children's Rights*, 24(2), 378-407.
- Quiroz, P. A. (2011). Restorative justice and the impact of the Hague Convention on US transnational adoption. *Contemporary Justice Review*, 14(4), 407-424.